

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Exempla, In Septem Capitalivm Vitiorm Detestationem,
Per Qvadragesimam, An. 1646. narrata**

Stengel, Georg

Ingolstadij, 1649

Prooemivm De Instituto narrandi Popvlo Exempla Ex Vitis Sanctorm, Avt
Aliorm Gestis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-49161](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-49161)

PROOEMIUM

De Instituto narrandi

POPULO EXEMPLA EX VITIS
SANCTORVM, AVT ALIORVM

GESTIS.

INSTITVTVM hoc Populo narrandi
Exempla, ex Vitis Sanctorum, alio-
rumue' gestis, Salmantica coepit exili
principio. Pater quidam Zelosus & Deuotus
solebat Dominicis diebus ac Festis, sub vesperum,
in aliquo loco, iuxta portam Collegij, congregare
paucos studiosos sibi familiares, eosq; aliqua nar-
ratione sacrorum Exemplorum recreare. Fama
breui multos attraxit, tandem ita excreuit de-
siderium audiendi, ut neq; schola, neque tem-
plum concurrentes caperet; sed necesse fuit
atrium Collegij, quod vastissimum est, huic
operi designare, quod ita repletur, quoties haec
narratio fit, ut solùm capita audientium emi-
neant, & agrè pra compressione multitudini ma-
nus à quoque ad deponendum pileum, nominata
IESV vel MARIA, attolli possit. Concurrit Flos
scholae & ciuitatis, neque infirmi absunt. Hinc
propagatum est hoc Institutum in totam Hispa-
niam, quin & in Indias, Mexicanas, Perua-

nas

PROOEMIUM.

nas, ut item in Philippinas Insulas, passim incredibili concursu, applausu, & fructu, ut nec multarum Concisionum utilitas cum unius Exempli bene narrati fructu comparanda sit.

Instituitur narratio passim in quadragesima (alicubi etiam in Aduentu) vel binis, vel ternis diebus in hebdomade, idq; sub Vesperum, ut ante crepusculum, idq; propter honestatem, mulieres domum redire possint. Alicubi jam etiam, excepta narratio haec intra annum subinde Dominicis diebus, quando docetur Catechismus, in publico foro. Experientia docet, magis trahi populum, quam alijs exhortationibus Catechisticis. Et haec ipsa Exempla ista accommodari possunt ad capita Catecheseos quae tractantur, ut Explicationis & Exhortationis loco sint.

Queruntur Exempla magis apta & efficacia, ad insignes animorum motus excitandos, & prolixiora, ut facile media hora narratione insumi possit. Alioquin tamen, sed rarius coniunguntur duo Exempla, rarissime tria; & tunc talia sunt, ut vel appositos euentus, vel plane similes, in eis intueri liceat, sicq; unum alterum confirmet.

Ascendit Narrator suggestum sine superpelliceo, quod eò fieri puto, quia initium narrandi, ut dictum est, vel in aliquo cubiculo, vel in scho-

PROOEMIUM.

la, vel in atrio fuit, hinc etiam in templis absque
superpelliceo narrari cœperunt. Magis tamen
probarem, ut ubi modò fit in templo, superpelli-
ceum adhiberetur. Cùm aquè sacer actus sit, at-
que alij, qui ex suggestu fiunt.

Statim flectit genua, & breuem secretam
orationem instituit, signat se sacra Cruce, &
absque themate, prefatione, & ambagibus, sta-
tim ad rem ipsam venit. v. g. dicit, quanti refe-
rat à blasphemijs abstinere, non manere in statu
peccati mortalis, esse deuotum B. Virgini, fre-
quenter confiteri, dignè communicare, &c. id
satis doceri hoc vel illo Exemplo, quod narratu-
rus sit. Auctorem exempli esse talem vel talem,
historicum, vel S. Patrem, cuius, vel quorum
auctoritatem breuiter commendat, ut exemplo
auctoritatem conciliet, vel si nostra ætatis Exem-
plum est, loca & testes allegat, &c. Tunc nar-
rationem instituit valde graphicam & patheti-
cam, dilatatam & amplificatam yz circumstan-
tijs, quæ vel in historia exprimuntur, vel (ut res
humanae sunt) presumi queant probaliter inter-
uenisse. Abstinet ab omnibus digressionibus pro-
lixioribus, & quacumque filum historia inter-
rumpere, vel animum audientium plusculum
ab eo diuertere possunt. Contrà, quæ doctrinam
offerre, vel motum excitare possent, aut accom-
modantur

PROOEMIUM.

modata ad id Epithetis, tropis vel figuris ipsi narrationi immiscet, vel absolutâ periodo, aliqua exclamatione vel dicto, vel epiphonemate, vel admonitione quasi obiter indicat, & statim, rectâ narrationem prosequitur, quam tandem absoluit cum energia aliqua particulari, vel ex abrupto sine peroratione, ut animi magis suspensi maneant, vel breuissimâ monitiunculâ doctrinæ & fructûs, quem domum asportare debeant. Iniungit etiam aliquando, ut statim tria Ave Maria vel quid simile, ad fructum obtinendum, vel pro ijs, quibus Exemplum accommodari potest, recitent, sicq; de suggestu descendit, & Auditores domum abeunt. Aliquando tamen in quadragesima (ubi in templo narratio fit,) eâ absolutâ cantatur lugubri voce, & valde tractim psalmus Miserere, cum aliqua Collecta. Hac ratio huius Instituti.

Aliunde simile institutum viget, in hac Provincia inter nostros: Toto anno in dies Ieiuniorum, & quibus est narratum exemplum in templo, in recreatione vespertina sub ultimam quadrantem, quando iam omnes adsunt, aliquis ex Patribus, vel Fratibus studiosis, aut Magistris, quem ordo tangit, paucissimis verbis narrat, omnibus silentibus, & audientibus breuissimum Exemplum Religiosis accommodatum.

PROOEMIUM.

rum, similiter nominans Auctorem, qui illud scribit. Et quò breuior est hæc narratio, eò melior. v. g. ut Miserere consueto modo recitatum non excedat, quo absoluto omnes ad sua colloquia redeunt, alicubi tamen statim duo vel tres ibi publicè doctrinas morales referunt, quas ex eiusmodi exemplo capere possumus, sed hoc per modum recreationis, ut virtus Eurapelia docet.

Prioris Instituti fructus precipui hi sunt. Primum admirabilis delectatio & commotio animorum, & conuersio morum in audientibus. Secundo Vtilissima occupatio Nostrorum: qui enim semel hanc narrationē gustare cœperunt, nunquam satiantur legendo, & querendo exempla in varijs auctoribus, eorumq; compendia sibi faciendo. Tertio impletio Regula sacerdotum de comparandis exemplis Sanctorum contra singulas peccatorum species &c. qua absque tali usu & exercitio ferè vel friget inter nostros, vel omnino negligitur. Quarto optimus usus talenti, quod aliqui habent narrandi, cum concionandi talentum non habeant, sicut contra aliqui (quamuis pauciores) habent talentum concionandi, qui narrandi non habent. Quorum (priorum scilicet) talentum, ne absque fructu defossum maneat in terra, expedit ubiq; intro-

PROOEMIUM.

introducì hoc institutum, etiam mandato R. P. N. Generalis si opus foret. Est enim ex ministris maximè proprijs Societatis, eiusq; sancto zelo omnibus medijs possibilibus, ad maiorem Dei gloriam, animorum profectum procurandi in primis dignus.

Hæc his ipsis verbis, ex Hispania, ad nos transmissa placuit apponere, quia non solum ostendunt, quanta sit Vis & Virtus Exemplorum vniuersim, verùm etiam docent: quæ sit prima origo, exempla narrandi, ad eum modum, quo apud nos, primùm Ingolstadij à Patribus nostræ Societatis, deinde etiam paullatim, in reliquis Germaniæ urbibus, per quadragesimæ tempus, ante quadraginta iam annos, cum vtilitate pariter, ac iucunditate cœperunt commemorari. Petierunt autem iam diu complures à me, vt eiusmodi Exempla in publicum emitterem, exempli gratia, atque in memoriam posteritatis dicturæ: *Quanta audimus, & cognouimus ea: & Patres nostri narrauerunt nobis. Non sunt occultata a filijs eorum, in generatione altera. Narrantes laudes Domini, & virtutes eius, & mirabilia eius, quæ fecit.* Et sanè aliquam multa iam hinc inde libris de Iudicijs, quæ **D E V S** in hoc **Mundo**

PROOEMIUM.

Mundo exercet, inspersi, vnà cum epimi-
thijs suis. Hic iam eodem ordine aliquot
promo, quo in vna quadragesima, de se-
ptem Capitalibus vitijs fuerunt recitata,
quibus deinde aliorum quoque nonnullor-
um annorum Exempla subiungentur. Tu,
Lector, boni consule, & quod deest Actio-
nis, tuo affectu compensa; vt Exempla ha-
beas animata. Neque enim audita dumtaxat,
sed etiam lecta profunt, si, sicut debent,
legantur, siue ab ijs, qui se reos agnoscunt,
siue qui se arbitrantur innocentes.

Ouid li 3°
de Pont.
eleg. 2,

*Cum feriant unum, non unum fulmina ter-
rent:*

Iunctaq; percusso turba pauere solet.

Cumq; dedit paries ventura signa ruina,

Sollicito vacuus fit locus ille metu.

Quis non è timidis agri contagia vitat,

Vicinum metuens ne trahat inde malum?

Verè dixit Seneca: *Ex vitio alterius, sapiens
amendat suum. Optimum est, maiorum sequi
vestigia, si rectè praeceperint.* Sequenda mox
dabimus; ex vitio aliorum emendanda,
nunc damus. Bona spe fructus secuturi.

Macro-
b. lib. 1. Sa-
turn.

*Neque enim tantùm plebeia ingenia magis ex-
emplis, quàm oratione capiuntur, vt Macro-
b. putauit, sed rectè princeps oratorum,*

dixit:

PRŌ O E M I V M.

*dixit: Duo illa nos maximè mouent, similitudo
& Exemplum. Mouent autem siue ad imi-
tandum, siue ad fugam etiam lecta: Consi-
derandum, inquit idem Macrobius, hunc esse
fructum legendi, amulari ea, quæ in alijs pro-
bes: & quæ maximè inter aliorum dicta mire-
ris, in aliquem usum tuum opportuna derina-
dione conuertere, quod & nostri tam inter se,
quàm à Græcis, & Græcorum excellentes inter
se sepe fecerunt. Si mouent igitur pulchrè di-
cta, vel facta ad amorem: poterunt ad odi-
um quoque mouere, quæ detestanda osten-
duntur. Inter quæ maximè sunt peccata, &
maximè septem illa, quæ, quia fontes sunt
omnium peccatorum, Capitalia nominan-
tur, similia bestię, quam Ioannes vidit de
mari ascendentem, habentem capita septem, &
cornua decem, & super cornua eius decem dia-
demata, & super capita eius nomina blasphemie.
Contra quam bestiam, tamquam con-
tra Lernæ paludis hydram, totidem ca-
pitibus, quot exciduntur, identidem rena-
scentibus, in omni vita est depugnandum.
Bestia, quam vidit Ioannes, similis erat par-
do, & pedes eius, sicut pedes ursi, & os eius, si-
cut os leonis. Nimirum quomodo in theatra
libro scenis, unus atque idem histrio, nunc
Hercu-*

Cic. lib. 3.
de orat.

Macrobius
lib. 6. Sa-
turno.

Apoç. 13. 1.

Ibid. n. 2.

S. Hiero-
ad Mar-
cellamq

PROOEMIUM.

Herculem robustus ostendit, nunc mollis in Venerem fragitur, nunc tremulus in Cybelem,
ait S. Hieronymus: *Ita & nos tot habemus personarum similitudines, quot peccata. Quemadmodum igitur varijs morbis varia pharmaca; sic & varijs vitijs varia adhibenda sunt Exempla. Siquidem, vt Philosophus*

Aristot.
lib. 1 de
art. Poët.

ait: Exempla vrimur in dicendo, vt facilius intelligatur, quod dicitur.

CAPVT